

Los niños del barrio rojo

Born into brothels, Ross Kaufman i Zana Briski, 2004

La realitat dels fills de les prostitutes de Calcuta vista a través de les seves pròpies fotografies.

Fotografia social?

Una fotògrafa nord-americana, Zana Briski, viatja a Calcuta amb el seu company, Ross Kaufman. La seva intenció és apropar-se a la realitat de les dones prostitutes de l'anomenat «Barri Vermell», un lloc que podem localitzar en moltes altres cultures amb el mateix nom. Per tal d'aprofundir en aquest món marginal ple de discriminacions i injustícies es queden a viure i a filmar, tot i que troben molts impediments per a poder treballar en llibertat. Ben aviat, però, el tema d'estudi, és a dir, el projecte del seu documental, anirà desviant la temàtica inicial cap a la vida dels nens que juguen i treballen al barri. Són els fills de les prostitutes; menors d'edat sense escolarització que no tenen cap oportunitat de sortir de l'espiral de marginació en la que els retenen els seus pares (i això si en tenen). En el cas de les nenes la situació encara és més greu, ja que ben aviat, sense haver complert la majoria d'edat, hauran de seguir l'exemple de les mares, per aportar així beneficis econòmics a la família. Amb aquest panorama, a Zana Briski,

emportada per un arrobat de compassió i de ganes de canviar la situació -i de denunciar-la a la resta del món-, se li acudeix una idea: ensenyar fotografia a un grupet de nens als qui ha pres gran estima i després tractar de difondre els resultats (venent-los a l'occi-dent) per tal de recaptar els fons necessaris que permetin que aquests nens puguin anar a escola. Així, el que s'havia de convertir en una denúncia objectiva i general s'acava convertint en el projecte i en la lluita personal d'una noia fotògrafa encarinyada amb un nombre reduït de nens a qui reparteix càmeres fotogràfiques. I aquí ve la primera contradicció. El projecte de Zana és ben lloable, però l'afecte que acaba sentint pels nens l'impedeixen contemplar el problema general de la societat en la que filma. Utòpicament, i emportada per la passió, com si es tractés d'una nova Teresa de Calcuta a escala microscòpica, creu en la salvació d'algunes pobres ànimes, tot i que sap que difícilment podran sortir de l'infern en el que viuen. Però Zana no veu o no vol veure el fet de que en un ambient a on predomina la injustícia i la forta

tradicció de castes (junt amb l'esperit sumís que això comporta -esperit que el filòsof Tetsuro Watsuji lligaba al clima monzònic), ella mateixa està creant un grup privilegiat i per tant injust. Aquest fet, de forma inconscient, i tot i portar-se a terme amb bona voluntat, es converteix per a Zana en un repte personal, en un intent per satisfer el seu propi ego, que prova d'establir quelcom de productiu i positiu per als altres -però no donant-se en cos i ànima, com podia fer la Santa o un Ghandi, sinó des d'una esfera purament occidental inclinada a les activitats psicopedagògiques i des d'una mentalitat social i funcional de l'art que impregna totes les capes del nostre esperit estètic en decadència. No són aquí discussió la realitat dels afectes que Zana sent pels nens, ni cal trobar malament l'intent per salvar uns quants necessitats de la seva condició. Ni molt menys, però és que per treballar una experiència d'aquests tipus no caldria que surtís del seu propi país -del Bronx, per exemple. El problema de molts americans és que només veuen els problemes externs (valgui la

redundància)... De fet, és un problema global i no només americà; però sens dubte en són un bon model.

Un altre perill d'aquesta activitat és la de crear als nens expectatives que després no podran acomplir, amb la consegüent frustració que això comporta. En una societat en la que tots aprenen a conformar-se en el si de la misèria (i això, terriblement, ho diu una nena a la pel·lícula!) què hi ha de més perillós i inútil que sobreestimar l'esperança! El problema, doncs, és més gros del que sembla. Tota la societat està implicada -i podríem començar per deixar d'idealitzar tant l'espiritualitat Índia i els viatges *new-age* i *neo-hippies* que busquen una forçada pau interior mitjançant pràctiques d'autoconvenciment com el yoga: una disciplina anti-estrès omnisolucionadora que només contribueix a enfortir l'ego que tenim ben arrelat en la imaginació històrica dels occidentals. Si l'Índia manté aquesta espiritualitat i religiositat tan forta, no és precisament per la llibertat i els drets que atorga com a nació als individus, sinó que és proporcional a la misèria de la vida i a la causa del dolor (i encara sort que no hi ha en aquella cultura cap símil del Vaticà o de la Meca, que si no ja podríem tremolar -i això també gràcies al clima mon-zònic) I no siguem hipòcrites: curiosament, les fotografies que serveixen com a eina de denúncia, acaben convertint-se en un producte de consum per a snobs i galeristes. Fixeu-vos bé en les fotos seleccionades al film pels expositors. No són aquelles més crues, sinó les més innocents, les que mostren més aviat la felicitat momentània d'aquells nens que no pas el seu patiment quotidià. Valoració estètica dels

compradors o pura fugida burgesa de la realitat? Igual ha succeït amb el gust per l'art abstracte (amb un origen cruel, la guerra i els símbols, i un destí poruc i asèptic: apartaments immensos amb vistes al mar o a la muntanya). El tema fotogràfic, sens dubte està poc explotat (degut a l'obsessió de Zena per la seva causa perduda) quan podria haver estat motiu per a un aprofundiment etnològic a l'estil de l'estudi de Sol Worth i John Adair (americans que analitzaren les filmacions d'un grup d'indis navajos a qui van repartir càmeres de cinema) o bé per a un aprofundiment psicològic. Els comentaris fotogràfics de Zena no deixen de ser descriptius, amb referència als elements que apareixen en les fotos fetes pels nens o bé a l'enquadre utilitzat. Però les fotografies parlen molt més que la veu que narra les peripècies de la mateixa Zena (eliminem les veus en off de la realitat!! I això els ho dic especialment als ateu que creuen haver-se desempallegat de Déu, quan només l'han canviat de format). Hi ha una nena interessada en els rostres, un nen més obsessionat pel moviment, un altre (l'artista, el de més talent) buscant de manipular i ficcionar l'entorn per aconseguir la major expressivitat (i per tant realitat)... Tot això passa per alt en un documental que, com tants d'altres, queda lligat a una realitat reduïda i pretén inculcar la consciència social en l'espectador. Però sóc del parer de que no se li pot crear consciència a qui no en té.

Fitxa tècnica

Tècnics

Direcció, producció i fotografia:
Ross Kaufman i Zana Briski
Música: John McDowell

Muntatge: Nancy Baker i Ross Kaufman
Nacionalitat: Índia i Estats Units
Durada: 85 minuts

Filmografia

2004

Los niños del barrio rojo